

Dokumentationssystem för byggprodukter

Stadsbyggnadskontoret är i stort positiva till lagförslaget om dokumentationssystem för byggprodukter. Idag använder sig en hel del byggherrar redan av diverse certifieringssystem. Dessa har redan, eller kommer säkerligen på sikt att implementera, krav på liknande dokumentering av byggprodukter. Således kommer ett lagkrav inte att innebära alltför stora förändringar för de stora aktörerna. Dock vill stadsbyggnadskontoret ändå påpeka att denna typ av arbetsuppgifter och dess relaterade kostnader till slut ska tas av brukaren och att nyttan ska ställas i förhållande till detta.

Klimatdeklarationer av byggnader

Syftet med lagen är att minska klimatpåverkan. Genom att införa ett krav på klimatdeklaration vid uppförande av byggnader vill man öka kunskapen om livscykelanalyser. Till en början föreslår Boverket att flerbostadshus och lokaler ska omfattas av kravet. För småhus ska kravet börja gälla två år senare.

Klimatpåverkan ska redovisas i enheten kg koldioxidekvivalenter/kvm och de byggnadsdelar som ska redovisas är bärande konstruktion, klimatskärm och innerväggar.

Byggnadens ägare föreslås lämna in klimatdeklarationen till Boverket. Tillsyn över klimatdeklarationen föreslås utövas av Boverket och reglerna bedöms kunna vara på plats i januari 2021.

Stadsbyggnadskontoret i Malmö ser positivt på förslaget till klimatdeklaration av byggnader och tillstyrker remissen.

Resurseffektiv användning av byggmaterial

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret i Malmö (SBK Malmö) ser positivt på att det läggs förslag för att minska klimatpåverkan från byggmaterialanvändningen. Byggbranschen är komplex med många aktörer involverade och som i många fall har olika incitament för att agera i branschen. De olika aktörerna har även olika kunskap och olika förutsättningar att agera för att minska ”svinn” och miljöpåverkan. Kommitténs gedigna analys som beskrivs i denna remiss belyser denna problematik på ett bra och trovärdigt sätt. Vi tror precis som kommittén att, för att kunna öka återvinning/återanvändningen av byggmaterial krävs dels ökade kunskaper men också ett ekonomiskt incitament som idag av olika skäl saknas.

Utgångspunkten och tankesättet i rapporten, att belysa materialanvändningen ur ett livscykelperspektiv är något som SBK Malmö anser vara helt rätt, och egentligen det enda sättet

att se på material och resursanvändning. Tanken med att ge ett ökat incitament och en ekonomi för att återanvända byggmaterial bl. a. genom att låta producenter ta sina egna kostnader för avveckling/återvinning ser vi positivt på. Detta kan vara en faktor som gör att återanvända byggmaterial får större möjlighet att konkurrera prismässigt på marknaden. Det andra hindret för resurseffektiv byggmaterialanvändning, det faktum att det är svårt att veta vad som finns i många av dagens byggnader ger att SBK Malmö anser att morgondagens byggnader inte får ha samma brister. Vi stödjer därför förslaget med att förorda att byggproduktförordningen inom EU ändras så att det blir krav på att lämna innehållsförteckningar för byggprodukter som omfattas av harmoniserade standarder.

SBK Malmö ser dock vissa svårigheter med att kräva innehållsförteckningar för alla byggmaterial och produkter. Något som måste tas i beaktning är materialutvecklarnas integritet och företagshemligheter (recept). I en marknadsekonomi är det ju möjligheten att kunna vinna marknadsfördelar och därmed ökad vinst som driver utvecklingen framåt och om det skulle vara möjligt att kunna hämta ut all fakta om en produkt och ”kopiera” detta koncept blir det svårt att driva utvecklingsarbete. Här krävs någon form av regelverk som kan hantera denna problematik.

Förslaget med beställargrupper är en god idé, för att stimulera till ökad kunskapsöverföring och är väl värd att pröva.

EU-kommissionens mål 2020

Senast 2020 ska uppförande och renovering av byggnader ske enligt höga krav på resurseffektivitet.

Detta mål tror vi kan bli rejält svårt att nå till 2020, eftersom det i remissen själv sägs att en effektiv innehållsförteckning ska bygga på EU-initiativ. Dessutom måste den bygga på EU lagstiftning om den ska vara obligatorisk, vilket tar tid.

Innehållsförteckning

Som nämns i remissen, finns det idag ett flertal olika system för registrering av byggprodukter. De har lite olika syfte men mycket av informationen som byggmaterialtillverkarna registrerar i de olika systemen är densamma. Dessutom finns olika system för att certifiera hela byggnader och även där registreras mycket av uppgifterna från materialtillverkarna igen. I stället för alla dessa likartade varianter, där några är frivilliga och andra obligatoriska, hade det troligtvis blivit både enklare och billigare för byggmaterialindustrin att ha ett tvingande register att förhålla sig till. Därför är SBK Malmö generellt positiva till att införa ett system för innehållsdeklaration som kan gälla i hela EU. Frågan om innehållsförteckning är dock inte okontroversiell för byggmaterialindustrin. Det forskas och utvecklas för att få fram effektivare och miljövänligare byggmaterial och speciellt i sammansatta byggprodukter kan innehållsförteckningar riskera att dämpa utvecklingslusten.

Exempel 1: Sprutbetong är en produkt med extremt mycket spill. Vid utvecklandet av en mer resurseffektiv produkt, användes, efter mycket utveckling, på marknaden väldigt vanliga och etablerade tillsatser i små mängder. Detta resulterade i spill på mindre än 10%, vilket gav marknadsfördelar. Att då tvingas redovisa innehåll på föreslagen detaljnivå, innebär att konkurrenter endast behöver titta på innehållsförteckning, för att snabbt kunna kopiera produkten.

Om systemet med innehållsförteckningar ska fungera, bör det som nämnts innehålla alla produkter, eftersom det kan visa sig i en framtid att de faktiskt är farliga. Om en materialtillverkare tvingas redovisa alla ingående komponenter, kan ju konkurrenterna lätt kopiera produkterna och därigenom riskeras incitamentet att utveckla nya produkter, som skulle kunna vara mer miljövänliga och kanske mer resurssnåla och återanvändningsbara. Därför behövs någon typ av sekretess för att bibehålla utvecklingsincitamentet.

Resurseffektiva val

Rapporten nämner cirkulär ekonomi och livscykel, vilket också är en lovvärd tanke. Men ska man göra en livscykelanalys enligt EN 15804, måste man vara överens om vad som ingår i livscykeln. Är det från vagga till fabriksporten, eller från vagga till montage, eller från vagga till demontering/rivning etc. I annat fall blir jämförelsen svår att göra mellan olika material och speciellt mellan olika substitutmaterial.

Exempel 2: Det måste vara samma definition på livscykelanalys för att kunna jämföra olika substitutmaterial med varann. Om man väljer mellan stål, trä eller betong som stommaterial, kan man inte ha olika definition av livscykeln. Stål är tex väldigt energiintensivt vid malmbrytning och tillverkning, men kanske enklare att demontera och återanvända. Trä har liten miljöpåverkan vid plantering, men virkestorkarna påverkar miljön desto mer. Det påverkas mer av slitage och är därmed kanske svårare att återanvända. För betong släpps det ut mycket CO2 vid cementtillverkning, men under konstruktionens levnadslängd återförs en del via karbonatisering. För betong är det troligast att återvinning är aktuellt, istället för återanvändning. Utan samma definition på livscykel, blir det svårt att jämföra de olika stommaterialens långsiktiga påverkan.

Byggnader som materialbanker kopplad till en loggbok

Detta är en intressant idé. För att enkelt kunna demontera och återanvända och få ekonomi i det, finns risken att det blir mycket modulbyggande. Här har man en arkitektonisk utmaning.

Beställargrupper

Förslaget med beställargrupper för att kunna dra nytta av erfarenheter i en bransch som domineras av en verksamhet som drivs i projekt är en god idé. Förhoppningsvis kan detta stimulera en ökad kunskapsöverföring på ett snabbare sätt än vad som annars skulle skett. Detta är väl värt att pröva. Beställargrupperna kan vara ett bra sätt att styra mot resurseffektiva val. I grupperna bör även arkitekter ingå, för att undvika modultänkandet.

För att sprida nya innovationer måste även regelverken tillåta detta. Om en ny resurseffektiv metod inte uppfyller regelverken för att ingen kunde förutsäga en sån metod, måste man snabbt kunna göra tillägg eller undantag.

Exempel 3: Detta kan delvis göras via ETA, även om även om kostnaden för det kan vara avskräckande. Vid utvecklandet av ett block helt utan murbruk, där murbruket endast sågs som ett avjämningsskikt för att ta upp ojämnheter i stenarna, gjordes stenarna så måttnoggranna att inget murbruk behövdes. Armeringen flyttades ut till ut- och invändig tjockputs, vilket gav längre inre hävarm och därmed bättre momentkapacitet. För konstruktionsändamål tilläts inte denna metod enligt EKS, eftersom tabellerna och beräkningsmetoderna för väggars kapacitet bygger på

blockens och murbrukens respektive hållfasthet. Först efter flera års diskussioner och praktiska visningar, gjordes ett tillägg i EKS som möjliggjorde detta byggsätt.